

Vuk'uzenzele

Produced by Government Communications (GCIS)

Sesotho/English

| July 2016 Edition 2

EC water project brings joy

GOVERNMENT IS set to spend R1.5 billion to bring water to the people of the Eastern Cape with six different projects worth millions.

President Jacob Zuma launched the R345 million Ncorha Bulk Water Project in the Chris Hani District Municipality's Bhanti village recently.

The President said the Ncorha project alone would immediately benefit 29 villages in the district

municipality by bringing them tap water for the first time.

To date R229 million has been spent on the project, said the President.

The Ncorha project draws raw water supply from the Ncorha and Lubisi dams, then it is purified at two water treatment works near

the respective dams. The total estimated completion cost of the whole project is R345 million, said President Zuma.

"As government continues to invest in major infrastructure developments in the Chris Hani

Cont. page 2

Help for struggling municipalities

Page 7

AmaLunchbox: food for thought

Page 14

Community Work Programme growing

Page 15

ALSO AVAILABLE ON:

@VukuzenzeleNews

f Vuk'uzenzele

Websites: www.gcis.gov.za
www.vukuzenzele.gov.za
E-mail: vukuzenzele@gcis.gov.za
Tel: (+27) 12 473 0179

Free Copy

Ho netefatsa tshireletso ya bana

"SEPHEO SA HO ngodisa tshebeletso ena ke ho etsa bonnete ba hore bana ba hlokometswe hantle mme ba tikolohong e sireletsehileng".

Albert Pule

Haeba o na le setsi sa Ntshetsopele ya Bana ba Qalang Thuto (ECD) se sa ngodiswang, hoo ke tlolo ya molao e ka bakelang ditlamorao tse matla.

Tebogo Itumeleng, Molaodi ya ka Sehlooho wa Phedisano ya Setjhaba le Ditshebeletso tse Ikgethileng tsa Lefapha la Ntshetsopeleya Setjhabao la Gauteng o re ditsi tsa ECD di

lokela ho ngodiswa ho ya ka molao.

"Sepheo sa ho ngodisa tshebeletso ena ke ho etsa bonnete ba hore bana ba hlokometswe hantle mme ba tikolohong e sireletsehileng.

"Batswadi le bona ba tla tseba hore bana ba tlasa tlhokomelo ya tshebeletso e tsebahalang mme e phethahatsang ditlhoko tsa melawana le ditshwanelo tsa ECD ho ya ka ditaello tsa Molao wa Bana," ho hlalosa Itumeleng.

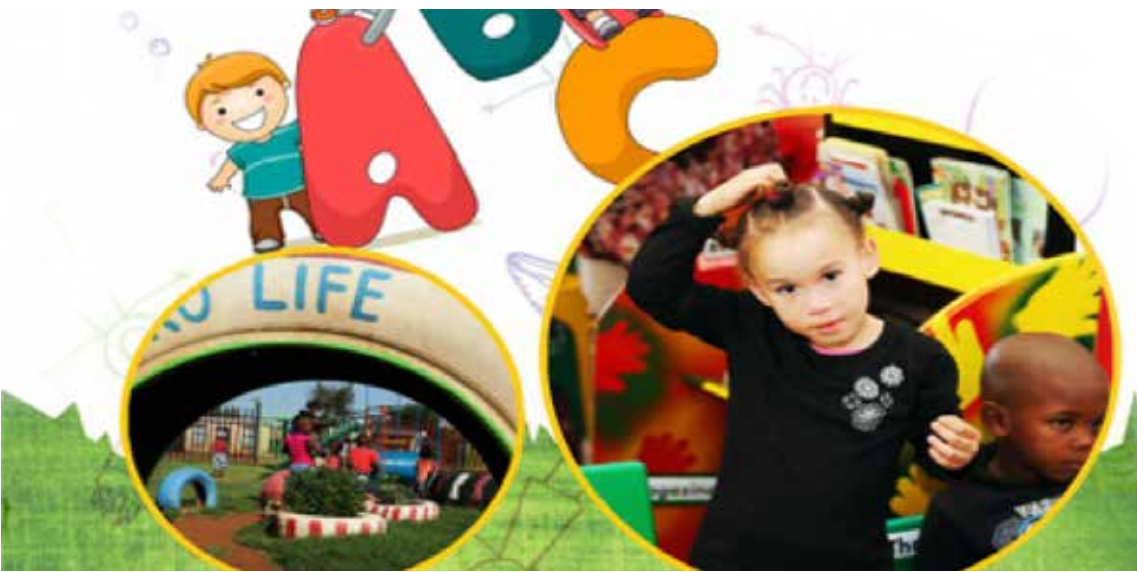
Mang kapa mang ya batlang ho theha setsi sa ECD o lokela ho hlokomela ditlhoko tse latelang:

- Motho / tshebeletso e lokela ho tsamaelana le melawana le ditshwanelo tsa ECD ho ya ka ditaello tsa Molao wa Bana.
- Tshebeletso e lokela ho latela ditlhoko tsa ngodiso.
- Hape tshebeletso e lokela ho tsamaellana le melao ya mmasepala le mela-

wana e meng e amanang le eo.

Ha ho nako e behilweng ya ho kwala bakeng sangodiso ya tshebeletso ya ECD mme ngodiso ha e lefelle.

Mabapi le tlhahisoleseding e ekeditsweng, ikopanye le dikantoro tsa lefapha diterekeng tse fapaneng. **V**

KANTORO KGOLO

Ntheki/ Mantwa/ Phumudzo

Mohala: 011 355 7846/ 355 7845/ 355 7716

Selefounu: 082 336 3123/ 082 469 3123/ 076 480 3979

EKURHULENI

Fikiswa Sosola/ Thandekile Shabalala/ Bongil Dhlamini/ Hlamarisa Mabasa/ Adel De Bruin

Mohala: 011 820 0374/ 011 820 0371/011 748 7620/ 011 820 0379/ 011 820 0396

Selefounu: 082 554 4053

JOHANNESBURG

Malebo More/ Zandile Monama/ Zandile Makgalemela/ Nkhensani Nephawe

Mohala: 011 355 9364/ 011 355 9363/ 011 355 9368/ 011 355 9210

Selefounu: 079 894 2273/ 079 529

4589/ 082 469 0413/ 082 414 6909

WEST RAND

Iris Cindi/ Ikgopoleng Rankudu

Mohala: 011 950 7768/ 950 7775

Selefounu: 082 331 0903/ 082 448 4801

TSHWANE

Poppie de Villiers/ Marinda Oosthuizen

Mohala: 012 359 3474/ 012 359 3376

Selefounu: 079 328 4133/ 079 527 1748

SEDIBENG

Mmabatho Moabi/ Bombeleni Muzhedzi/ Zukiswa Mabutho/ Vuyisile Bololo

Mohala: 016 930 2092/ 016 342 9114/ 016 930 2051/ 016 930 2094

Selefounu: 071 492 1058/ 071 492 1053/ 071 492 1023 / 082 312 3725

O ka ngodisa setsi sa ECD jwang

Kgato ya 1:

Ho theha setsi sa ntshetsopele e qalang ya thuto (ECD) o hloka setefikeiti sa tumello ya bophelobo botle ho tswa kantorong e haufi ya mmasepala.

Kgato ya 2:

Ha o fumane tumello ya mmasepala o lokela ho ikopanya le kantoro ya Lefapha la Ntshetsopele ya Setjhaba seterekeng se haufi le wena, moo o tla buisana le moofisiri ya tla o amohela haeba o nale tse latelang:

- Ditlhoko tsa ngodiso.
- Tumello ya molao.
- Mekgwatshebetso ya ngodiso.
- Melawana le ditshwanelo.
- Ditokomane tsa ngodiso.
- Mekgwatsamaiso ya bodisa.

Mosebeletsi wa setjhaba kapa motho ya kgethilweng ke Lefapha la Ntshetsopele ya Setjhaba la Gauteng o tla hlalosa ditlhoko tsa ngodiso le ditokomane tse lokelang ho tlaswa. Tsena di kenyelletsa:

- Diforomo tsa kopo (foromo ya 11 le ya 16).
- Foromo ya Annexure A (e

hlalosang dintlha tsa ditho tsa basebetsi ba fapaneng le mangolo a bona a thuto).

- Diforomo tsa Annexure B le C (tse hlalosang mefuta ya dijo bakeng sa bana ba dihlopha tsa dilemo tse fapaneng).
- Foromo ya 29 (e tlatswang ke molaodi wa setsi).
- Kopo ya setefikeiti sa tshohanyetso (polane ya ho tswa diahelong).
- Tumellano ya ho hira moahohaeba e hlokeha.
- Porofaele ya tlhophiso.
- Polane ya moaho o dumeletsweng.

Kgato ya 3:

Ha ditokomane kaofela tse batlehang di fumanwe, mosebeletsi wa setjhaba kapa motho ofe feela ya filweng matla ke Lefapha la Ntshetsopele ya Setjhaba o tla:

- Fana ka faele ho mosebeletsi wa setjhaba ho ntshetsa peletsamaiso ya mosebetsi.
- Etela setsi ho lekola tlhokomelo ya bana ka

kakaretso, tsamaiso ya ngodiso le tsamaiso ya ditjhelete.

- Tlatsa foromo ya tlhahlobo.
- Etsa qeto ya hore ke mofuta ofe wa setefikeiti sa ngodiso se lokelang ho fanwa.
- Fana ka setefikeiti sa ditshetsopele tse sa qetelang le sa ngodiso ya lenaneo la ECD hore Mookamedi wa setereke a di saene kaofela.

Setefikeiti se phethahatseng sa ngodiso se tla fellwa kamora dilemo tse hlano. Setefikeiti sangodiso sa ditshetsopele tse sa qetelang se tla fellwa ho tloha kamora kgwedi tse tshetseng ho ya ho selemo.

Kgato ya 4:

Mosebeletsi wa setjhaba kapa mosebetsi ya filweng matla ke Lefapha la Ntshetsopele ya Setjhaba la Gauteng o tla tswella ho disa setsi le lenaneo. Ditshebeletso di tla etelwa ho lekola tsamaiso le maemo bakeng sa ngodiso le melawana le ditshwanelo.

Dikuno tsa ngodiso:

- E dumella setsi sa ECD ho sebetsa ka molao se itshetlehile hodima ditlhoko tsa melawana le ditshwanelo.
- Setsi sa ECD se ka ba maamong a ho fumana sapositi.
- Setsi sa ECD se ka fumana kuno bakeng sa thupello ya basebetsi e sa lefellweng le mananeo a mang a fanwang ke Lefapha la Ntshetsopele ya Setjhaba la Gauteng.
- Bathusi ba sebeletsang ditsi tse ngodisitweng tsa ECD ba ka fumana kwetliso e Bohatong ba 4 ba NQF mahala ho tswa ho Lefapha la Thuto la Gauteng.

Ho etsahalang ha setsi sa ECD se sa ngodiswa?

Ho hloleha ho ngodisa setsi sa ECD ke tlolo ya Molao wa Bana wa 2005, e leng ho bolelang hore setsi se sebetsa ka ho seng molaong. Ho ka fanwa ka tsebisiso ya ho tlohediswa ha ditsi tse jwalo ka sheshe. Lefapha la Ntshetsopele ya Setjhaba le ka kopa lekgotla le phahameng la

dinyewe ho hatella hore tshebeletso eo e kwalwe.

O ka hlwaya ditsi tsa ECD tse nepahetseng jwang?

Batswadi le bahlokomedi ba lokela ho fumana bopaki ba hore ditsi di ngodisitwetlisa Lefapha la Ntshetsopele ya Setjhaba (setefikeiti sa ngodiso se nang le letshwao la Gauteng se lokela ho fanyehwa).

Hapele ho etsa bonnete ba hore kharikhulamo e fanwang ke setsi sa ECD e amohetswe ke Lefapha la Thuto, le hore matijhere kapa bathusi ba na le mangolo a thuto e nepahetseng, le hore bana ba fumana dijo tse nang le phepo e ntle. **V**

Mabapi le dintlha tse ekeditweng, etela:
Facebook: Lefapha la Ntshetsopele ya Setjhaba la Gauteng
Twitter@gpSocDev
www.socdev.gpg.gov.za
Mohala wa potlako
08600 11000
www.gautengonline.gov.za

Thuso mabapi le bommasepala ba hulang ka thata

“HO NA LE TSHEPO le thuso bakeng sa bommasepala ba hulang ka thata”.

Chris Bathembu

Mmuso o tla tswela pele ho nka mehato mabapi le ho thusa bommasepala ba sa sebitseng hantle.

Sena se hlalishitswe ke Letona la Lefapha la Kopanelo ya Puso le Merero ya Botjhaba (CoGTA) Des va Rooyen.

Ha a bua ho *Vuk'uzenzele*, Letona van Rooyen o hatelletse hore bommasepala ke bona ba eteletse pele tsamaiso ya ditshebetso ho bontsha bohlokwa ba pale e phetwanng ya dilemo tse leshome le metso e mehlano ya demokrasi ya mmuso wa lehae.

Nalane ena e ketekwa selemong sena. Letona o re ho bohlokwa hore e mong le e mong a thuse mmuso ho atleha mokgahlelong ona.

Mosebetsi ya bommasepala e ya fapana, empa bommasepala ba sebitsang hampe ke bona ba atisang ho hohela mahlo a batho, o rialo.

Le ha ho le jwalo, Letona o eketsa ka hore tlaleho ya Mohlakisi Kakaretso (AG) bakeng sa diphetho tsa mmuso wa lehae wa ditjhelete wa 2014/15 o pakile hore ho na le mosebetsi o mongata o motle o etswang ke bommasepala.

“Ho na le bommasepala ba sebitsang hantle mekgahlelong kaofela e meraro. Re dumela hore ho ithuta ho ba bang, boiphihlelo ba bommasepala ba bang bo ka sebediswa ho kgothatsa le ho phahamisa bommasepala ba rona ba sa sebitseng hantle.”

Tlalehelo ya AG e bontsha hore ho na le bommasepala ba hloakang thuso. CoGTA, ka ho sebeta mmoho le Lefapha la

“ho na le mesebetsi e mengata e lokileng e etswang ke bommasepala...”

Matlotlo la Naha, ho theilwe maano a diketsahalo tse tla etswa kamora hlakiso ho thusa bommasepala ba hulang ka thata ho lokisa diphoso tsa bona.

“Re ntse re nahana hore tselo e sa le telele kapele, haholo bakeng sa bommasepala ba mahaeng. Ho ya ka nna, lebaka ke motheo wa moruo ho bommasepala bao, mme ka baka leo ha ba kgone ho boloka batho ba nang le boiphihlelo ba ho tobana le diqaka,” ho rialo Letona. **■**

Letona Des va Rooyen o re bommasepala ke bona ba eteletse pele tsamaiso ya ditshebetso.

Dilemo tse 15 tsa mmuso wa demokrasi

Ho fetile dilemo tse 15 esale ho tshwarwa dikgetho tsa pele tsa demokrasi tsa Aforika Borwa kamora mmuso wa kgethollo. Letona la Lefapha la Kopanelo ya Puso le Merero ya Botjhaba (CoGta) Des va Rooyen o re ho bile le katleho e kgolo mokgahlelong wa mmuso wa lehae, le ha empa ho sa na le diphephetso tseo re lokelang ho tobana le tsona.

Dikgetho tsa mmuso wa lehae tsa la 5 Tshitwe 2000 di tlisitse phetoho mmusong wa lehae.

Ho radilwe meedi e metjha ya bommasepala e kenyeleditseng dikarolo tsa naha le ho fediswa ha karohano ya nako ya mmuso wa kgethollo.

“Ho na le mosebetsi o mongata o motle o entsweng. Empa ke nahana hore ekaba ho hloka boiphihlelo ho etsa qeto ya hore dintho tsohle di motjheng.

Re fetile dilemong tse ngata tsa puso ya bokoloniale. Re fetile dilemong tse 50 tsa mmuso wa kgethollo. Ke ka hoo, ruri ho sa ntseng ho na le mosebetsi o mongata o saletseng morao, empa le ha ho le jwalo re nkile dikgato tse kgolo.

Re fane ka ditshebetso ho batho ba rona, ditshebetso tseo ba neng basa di fumane nakong ya ho feta. Ho na le dikgato tse ngata tse fihlilelitsweng, empa ke rona ba pele ho dumela hore bohloko bo sa hlokeha.

Sa bohlokwa ka ho fetisisa, ke hore dilemong tsena tse 15 ho na le dithuto tse ngata tse lokelang ho ntshetswa pele, Letona a rialo.

Aforika Borwa e loketse dikgetho

DINTHO KAOFELA di motjheng bakeng sa Dikgetho tse tlang tsa Bommassepala.

Lefapha la Kopanelo ya Puso le Merero ya Botjhaba (CoGta) le Khomeshene e Ikemetseng ya Dikgetho (IEC) ke malala a laotswe bakeng sa Dikgetho tsa Bommassepala, ho rialo Letona van Rooyen.

IEC le bankakarolo kaofela ba sebeta ka matla ka dinako tsohle ho etsa bonnete ba hore dikgetho di tsamaiswa ka kgotso, tokoloho mme le hore tikoloho ke e se nang leeme, a boela a eketsa.

Ha a bua ka diketsahalo tsa morao mabapi le qeto ya Lekgotla la Molatheo bakeng sa lenane la bakgethi, Letona o boletse hore tsohle di tla tsamaya ka tshwanelo ho etsa bonnete ba hore IEC e tsamaellana le kahloko ya lekgotla “ka botlalo”.

Ka la 14 Phuptjane lekgotla le nkile qeto ya hore Dikgetho tsa Bommassepala di tswela pele ka la 3 Phato le ha ho se lenane le felletseng la bakgethi.

Le ha ho le jwalo, lekgotla le file IEC dikgwedi tse 18 ho lokisa phoso le ho fumana diaterese tsa dimilione tsa bakgethi ba ingodisitseng. Letona van Rooyen o itse mmuso o tla thusa IEC ho thakgola letsholo le matla ho tsamaellana le taelo pele ho fihla letsatsi leo ba le filweng ke lekgotla.

“IEC, e sebedisana le Komiti ya Matona ya Kopanelo e theilweng ho tobana le dikgetho, e tla flameha ho etsa bonnete ba hore ho ba le kobamelo ka hohle”.

Hape Letona o boetse a ipiletsa ho maAforika Borwa hore ba se

ke ba etsa merusung ho fihlela nako ya dikgetho, a bolela hore morusu wa mofuta ofe kapa ofe le ho tshosetsa batho ba bang ha se dintho tse tla dumellwa.

“Re kgathatsehile haholo ke le diketshalo tsa merusu e qhollo-ditsweng e etelletseng nako ya dikgetho. Le setsokotsane sa merusu ya kganyetso se ya re hloabaetsa. Re ipiletsa ho batho ba rona bohle ho fumana ditse-la tsa kgotso bakeng sa ho rarolla dikgohlano tsa bona. Re tshwela mathe mefuteng kaofela ya merusu e tsamaellanang le dikgetho.”

O boletse hore ha se mosebetsi wa IEC feela ho etsa bonnete ba hore tikoloho e be e loketseng dikgetho tse lokolohileng le tse se nang leeme.

“Bohle re lokela ho ba le seabo.

Mekga yohle ya dipolotiki e saenne molawana wa boitshwaro mme ba lokela ho tsitlalla ho wona. Bohle jwalo ka batho ba nang le seabo re lokela ho nka karolo,” ho rialo Letona. **■**